

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน

นาฏศิลป์ ๔

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ผู้เรียบเรียง

นางสุกัญญา ณ ตะกั่วทุ่ง
ว่าที่ร้อยตรี กัญญาพัฒน์ เกิดพุ่ม
ผศ. ดร.ฤติชนก คชเสนี

คบ. (นาฏศิลป์ไทย), ศศ.บ. (บริหารการศึกษา)
ศษ.บ. (นาฏศิลป์), ค.ม. (การศึกษาและพัฒนาหลักสูตร)
ศป.ด. (นาฏศิลป์)

ผู้ตรวจ

รศ.อมรา กล้าเจริญ
นางเรณู โกศินานนท์
นางเขมณัฐ พยัฆวรรณ

ศศ.ม. (นาฏศิลป์ไทย)
ป.ม.ช. (นาฏศิลป์ไทย), ศศ.บ. (บริหารการศึกษา)
ป.ม.ช. (นาฏศิลป์ไทย), คบ. (นาฏศิลป์ไทย)

บรรณาธิการ

นางสาวพัชรพลย์ รามัญ
นางสาวพัชฎ์วิญญู พงษ์พัฒนปรีชา

ศล.บ. (นาฏศิลป์ไทย), ศล.ม. (นาฏศิลป์ไทย)
ศล.บ. (นาฏศิลป์ไทย)

จัดพิมพ์โดย บริษัท สำนักพิมพ์เอมพันธ์ จำกัด

ฝ่ายการตลาด, ฝ่ายผลิตและจัดส่ง, ฝ่ายการเงินและบัญชี :
๖๙/๑๐๙ หมู่ ๑ ซ.พระแม่การุณย์ ต.บ้านใหม่ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี ๑๑๑๒๐
โทร. ๐ ๒๕๖๔ ๕๘๘๘, ๐ ๒๕๖๔ ๕๘๘๙, ๐ ๒๕๖๑ ๕๕๘๐-๒ โทรสาร ๐ ๒๕๖๑ ๕๕๘๐, ๐ ๒๕๖๒ ๒๓๑๓

ฝ่ายวิชาการ :
๘๙/๑๒๒ ต.เทศบาลสงเคราะห์ แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐
โทร. ๐ ๒๕๕๔ ๔๘๘๘-๒๐, ๐ ๒๕๕๓ ๘๑๖๘-๙ โทรสาร ๐ ๒๕๖๐ ๒๕๒๓

ปีที่พิมพ์ ๒๕๖๗

พิมพ์ครั้งที่ ๑

จำนวน ๓,๐๐๐ เล่ม

ISBN 978-616-07-2639-4

ราคา ๕๒ บาท

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ

ลิขสิทธิ์เป็นของบริษัท สำนักพิมพ์เอมพันธ์ จำกัด

คำนำ

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน นาฏศิลป์ ๔ เล่มนี้ ได้เรียบเรียงขึ้นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ โดยยึดมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระที่ ๓ นาฏศิลป์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

หนังสือเล่มนี้เรียบเรียงขึ้นให้มีความทันสมัยสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยและสังคมโลก ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติหรือลงมือทำ (Active Learning) มีการสร้างเสริมสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียนโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project-based Learning) เป็นการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง นำความรู้และทักษะที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการค้นคว้า สำรวจ สร้างสรรค์ ทำงานเป็นทีม การแก้ปัญหา สื่อสารอย่างมีวิจารณญาณ และพัฒนาสู่การประกอบอาชีพได้ ซึ่งเป็นสมรรถนะที่สำคัญในศตวรรษที่ ๒๑ ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ได้จัดเนื้อหาให้มีความสอดคล้องต่อเนื่องกันเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดี ตลอดจนเห็นคุณค่าของศิลปะ เนื้อหาในหนังสือเล่มนี้ แบ่งออกเป็น ๔ หน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย

๑) วิชาการของนาฏศิลป์และการละครไทย

๒) การแสดงนาฏศิลป์ไทย

๓) ความงามและคุณค่านาฏศิลป์ไทย

๔) ละครตะวันตก

ผู้เรียบเรียงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียนเล่มนี้จะมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาแบบองค์รวมทั้งด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นประโยชน์ทั้งต่อผู้เรียนและผู้สอน เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพและบรรลุผลตามมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

ฝ่ายวิชาการ บริษัท สำนักพิมพ์เอมพันธ์ จำกัด

คำอธิบายรายวิชา

รายวิชา นาฏศิลป์ ๔
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
เวลา ๔๐ ชั่วโมง/ปี

ศึกษาเกี่ยวกับวิวัฒนาการของนาฏศิลป์ไทยในสมัยต่าง ๆ โดยเชื่อมโยงข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญาไทย ศึกษาประวัติละครตะวันตกและละครไทยสร้างสรรค์ บุคคลสำคัญในวงการนาฏศิลป์ รวมถึงเรียนรู้เรื่ององค์ประกอบของการแสดงนาฏศิลป์ไทย

ฝึกทักษะการแสดงนาฏศิลป์ไทย นาฏศิลป์พื้นเมือง โดยประยุกต์ใช้ความรู้เรื่ององค์ประกอบของการแสดงนาฏศิลป์ไทยและภาษาในการสื่อความหมายการแสดงนาฏศิลป์และละคร

วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์ คุณค่านาฏศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึกชื่นชม เห็นคุณค่าความงาม ประโยชน์ของวิชานาฏศิลป์ มีสุนทรีย์ภาพ และเกิดการอนุรักษ์สืบทอดวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าของไทยและสากล และนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

ตารางวิเคราะห์หน่วยการเรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

หน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด											
	ศ. ๓.๑								ศ. ๓.๒			
	๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๑	๒	๓	๔
๑) วิชาการของนาฏศิลป์และการละครไทย										✓	✓	
๒) การแสดงนาฏศิลป์ไทย	✓		✓		✓			✓	✓			
๓) ความงามและคุณค่านาฏศิลป์ไทย				✓	✓	✓	✓					
๔) ละครตะวันตก	✓	✓						✓				

แนะนำหนังสือเรียน

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานเล่มนี้ มีเนื้อหาที่สอดคล้องตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระที่ ๓ นาฏศิลป์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ อีกทั้งยังได้เพิ่มเติมความรู้ที่เหมาะสมกับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา เพื่อเสริมสร้างให้นักเรียนมีความรู้ ทักษะ และเกิดเจตคติที่ดีต่อศิลปอย่างเหมาะสมในการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน โดยมีองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้

กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ต้องการฝึกให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงเหมือนกับในชีวิตจริงอย่างมีระบบ โดยมีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ๔ ขั้นตอน

คำถามพัฒนาทักษะการคิด

เป็นคำถามเพื่อประเมินความรู้ความเข้าใจของนักเรียนหลังจากที่เรียนจบหน่วยการเรียนรู้แล้ว

กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้

เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้เข้าใจ ปฏิบัติ และสร้างสรรค์อย่างมีกระบวนการ เกิดทักษะการเรียนรู้อย่างครบด้าน

โครงการส่งเสริมการเรียนรู้ ก้านนาฏศิลป์โดยใช้โครงการเป็นฐาน (Project-based Learning)

เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่นำความรู้และทักษะที่ได้จากการเรียนรู้ทั้งหมดมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ ค้นคว้า สำรวจ และฝึกทักษะอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความรู้และทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ ๒๑

มุมความรู้เพิ่มเติม

เป็นการสอดแทรกความรู้ มุมมอง แนวคิด ที่สัมพันธ์กันระหว่างเนื้อหา ซึ่งผู้เรียนและครูผู้สอนสามารถนำไปปรับใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ เช่น มุมเปิดโลกทัศน์ มุมสื่อส่องรู้ (QR Code) มุมน่ารู้...สู่อาชีพ มุมรักษ์สิ่งแวดล้อม มุมแหล่งเรียนรู้เพิ่มเติม มุมคำศัพท์เฉพาะ

สารบัญ

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑

๑ วิวัฒนาการของนาฏศิลป์และการละครไทย ๑

- ๑ นาฏศิลป์และการละครไทยในสมัยต่าง ๆ ... ๒
- ๒ บุคคลสำคัญในวงการนาฏศิลป์และ
การละครไทย..... ๑๑
- สรุปสาระสำคัญ ๑๔
- กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)..... ๑๕
- คำถามพัฒนาทักษะการคิด ๑๕

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒

๒ การแสดงนาฏศิลป์ไทย..... ๑๖

- ๑ องค์ประกอบของการแสดงนาฏศิลป์ไทย ๑๗
- ๒ ระบำบันทูลอุทยาน ๒๔
- สรุปสาระสำคัญ ๔๐
- กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)..... ๔๑
- คำถามพัฒนาทักษะการคิด ๔๑

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓

๓ ความงามและคุณค่าของนาฏศิลป์ไทย ๔๒

- ๑ ความงามและคุณค่าของนาฏศิลป์ไทย ๔๓
- ๒ ประโยชน์ของการเรียนนาฏศิลป์ ๔๔
- ๓ การวิจารณ์และการประเมินการแสดง ๕๒
- สรุปสาระสำคัญ ๕๔
- กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)..... ๕๕
- คำถามพัฒนาทักษะการคิด ๕๕

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔

๔ ละครตะวันตก ๕๖

- ๑ ประวัติละครตะวันตก ๕๗
- ๒ ละครไทยสร้างสรรค์ ๖๒
- สรุปสาระสำคัญ ๖๔
- กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)..... ๖๕
- คำถามพัฒนาทักษะการคิด ๖๕

โครงการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านนาฏศิลป์โดยใช้โครงงานเป็นฐาน

(Project-based Learning)..... ๖๖

บรรณานุกรม ๖๘

แผนผังแสดงสาระการเรียนรู้

วิวัฒนาการ ของนาฏศิลป์และ การละครไทย

บทเรียนนี้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

มาตรฐาน ศ ๓.๒ เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างนาฏศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของนาฏศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

ตัวชี้วัด

๑. อภิปรายบทบาทของบุคคลสำคัญในวงการนาฏศิลป์และการละครของประเทศไทย ในยุคสมัยต่าง ๆ (ศ ๓.๒ ม.๔-๖/๒)
๒. บรรยายวิวัฒนาการของนาฏศิลป์และการละครไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (ศ ๓.๒ ม.๔-๖/๓)

แนวคิด

นาฏศิลป์ไทยมีวิวัฒนาการอย่างต่อเนื่อง จากอดีตถึงปัจจุบัน และมีความสัมพันธ์กับ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล อันเป็นมรดกทาง วัฒนธรรมของชาติไทย โดยมีบุคคลสำคัญทาง ด้านนาฏศิลป์และการละครไทยได้ถ่ายทอด ความรู้จากอดีตจนถึงปัจจุบัน

สาระการเรียนรู้

- ๑. นาฏศิลป์และการละครไทยในสมัยต่าง ๆ
- ๒. บุคคลสำคัญในวงการนาฏศิลป์และการละครไทย

คำถามกระตุ้นความคิด

“ถ้าจะมาเป็นนาฏศิลป์และการละครไทยที่มีรูปแบบให้ได้รับชมในปัจจุบันนี้ นักเรียนคิดว่าในอดีตนาฏศิลป์และการละครไทยมีลักษณะและวิวัฒนาการอย่างไร?”

๑. นาฏศิลป์และการละครไทยในสมัยต่าง ๆ

นาฏศิลป์และการละครของไทยนั้นมีมาแต่โบราณ มีวิวัฒนาการและการพัฒนามาจนถึงปัจจุบัน แบ่งได้เป็นยุคสมัยต่าง ๆ ดังนี้

สมัยสุโขทัย

ในสมัยสุโขทัยมีหลักฐานที่เกี่ยวกับการละครไม่มากนัก เนื่องด้วยเป็นสมัยที่มีการเริ่มความสัมพันธ์กับชาติต่าง ๆ ที่นิยมอารยธรรมของอินเดีย เช่น มอญ พม่า ขอม ชาวสุโขทัยได้เลือกใช้ศิลปวัฒนธรรมที่ดึงดูดใจของชาติต่าง ๆ นั้นเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาศิลปะการแสดงของชาวสุโขทัย เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับมา ชาวสุโขทัยรักในศิลปะการแสดงร้องรำทำเพลง ดังความในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง ความว่า “...ดั่งดั่งกลอง ด้วยเสียงพาดเสียงพิณ เสียงเลื้อน เสียงขับ ใครจักมักเล่น เล่น ใครจักมักหัว หัว ใครจักมักเลื้อน เลื้อน...” แสดงให้เห็นว่าชาติไทยของเรารู้จักการขับร้องฟ้อนรำมาตั้งแต่โบราณแล้ว เมื่อได้รับวัฒนธรรมด้านการฟ้อนรำของอินเดียเข้ามา ศิลปะการแสดงของไทยในสมัยสุโขทัย ซึ่งมีรำและระบำก็ได้วิวัฒนาการขึ้น มีการกำหนดรูปแบบไว้เป็นที่แน่นอนและเรียกศิลปะแห่งการแสดงดังกล่าวว่า โขน ละคร ฟ้อนรำ มีการสันนิษฐานว่าละคร แก้วหน้าหรือละครยก อาจมีสืบเนื่องมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยด้วยเช่นกัน วิวัฒนาการและการพัฒนาการละครในสมัยสุโขทัยได้พัฒนาสืบมาจนสิ้นสมัยสุโขทัย

พ่อขุนรามคำแหงมหาราช

ศิลาจารึกหลักที่ ๑

เปิดโลกทัศน์

ความหมายของคำว่านาฏศิลป์ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ มีความหมายว่า “ศิลปะแห่งการละครหรือการฟ้อนรำ”

สมัยอยุธยา

ในสมัยอยุธยานาฏศิลป์และการละครเริ่มมีระบบระเบียบและแบบแผนมากขึ้น มีการตั้งชื่อละครที่เคยเล่นมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยให้เป็นที่ไปตามหลักวิชาการนาฏศิลป์ และมีการกำเนินขึ้นของการแสดงอีกหลายอย่าง เช่น ละครชาตรี ละครนอก ละครใน โขน การแสดงบางอย่างก็รับวัฒนธรรมเพื่อนบ้านและวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาผสม นาฏศิลป์ไทยได้รับอิทธิพลแบบแผนตามแนวคิดของวัฒนธรรมอินเดียเกี่ยวกับวัฒนธรรม ศาสนา ความเชื่อเรื่องเทพเจ้า ด้านการฟ้อนรำเข้าสู่ประเทศไทยทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยผ่านชาว เขมร จากนั้นจึงนำมาปรับปรุงให้เป็นรูปแบบและเอกลักษณ์ของไทย เช่น ตัวอย่างของเทวรูปศิวิไล่งามนาฏราช ที่สร้างเป็นทำร้ายรำของพระอิศวร มีทั้งหมด ๑๐๘ ท่า โดยร้ายรำครั้งแรกบนโลกที่ตำบลจิพรมัท เมืองมัทราช อินเดียได้ ปัจจุบันอยู่ในรัฐทมิฬนาฑู นับเป็นคัมภีร์สำหรับการฟ้อนรำร่ายนาโดยพระภคินีเรียกว่าคัมภีร์ภารตนาฏยัมหรือภารตนาฏยศาสตร์ ซึ่งเป็นคัมภีร์สำคัญที่มีอิทธิพลต่อแบบแผนการสืบสานและการถ่ายทอดนาฏศิลป์ของไทย จนเกิดเป็นเอกลักษณ์ของตนเองที่มีรูปแบบ แบบแผน การเรียน การฝึกหัด จารีต ขบธรรมเนียม ประเพณี จนถึงปัจจุบัน บรรดาผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษานาฏศิลป์ไทยสันนิษฐานว่าอารยธรรมการแสดงนาฏศิลป์ของอินเดียนี้ได้เผยแพร่เข้าสู่ประเทศไทยตั้งแต่สมัยอยุธยา

ตามประวัติการสร้างเทวาลัยศิวนาฏราช ที่สร้างขึ้นใน พ.ศ. ๑๘๐๐ ซึ่งเป็นระยะที่ไทยเริ่มก่อตั้งกรุงสุโขทัย ดังนั้น นาฏศิลป์ไทยที่ดัดแปลงมาจากอินเดียเป็นครั้งแรกจึงเป็นความคิดของนักปราชญ์ในสมัยอยุธยาและมีการปรับปรุงแก้ไขมาจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ในสมัยอยุธยายังมีความสัมพันธ์กับประเทศอินเดีย จากหลักฐานพบว่ามีการแต่งบทละครเรื่องรามเกียรติ์จากรามายณะของอินเดียเพื่อนำมาใช้แสดงในสมัยอยุธยา ดังนี้

รามเกียรติ์คำพากย์ รามเกียรติ์สำนวนนี้ หอสมุดแห่งชาติกรมศิลปากรได้แบ่งตีพิมพ์ไว้เป็นภาค โดยมีเนื้อความติดต่อกันตั้งแต่สืดาหาย ไปจนถึงกุมภกรรณล้ม เข้าใจว่าคำพากย์เหล่านี้แต่เดิมใช้เล่นหนังใหญ่ ต่อมาภายหลังจึงมีผู้นำมาใช้เล่นโขนด้วย

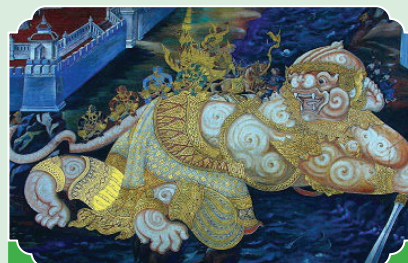
หนังใหญ่เป็นมหรสพที่มีมาแต่สมัยอยุธยา ส่วนใหญ่แสดงเรื่องรามเกียรติ์ ใช้บทคำพากย์เจรจาเป็นสำคัญ

รามเกียรติ์คำฉันท์ รามเกียรติ์สำนวนนี้ได้กล่าวไว้ในหนังสือจินตามณีของพระโหราธิบดี ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เข้าใจว่าพระโหราธิบดีหยิบยกมาจากคำพากย์ของเก่า ซึ่งแต่งไว้สำหรับเล่นโขนและเล่นหนังใหญ่ แต่ได้สูญหายไปแล้ว คงเหลือในจินตามณีเพียง ๓ ถึง ๔ บทเท่านั้น

หนังสือจินตามณี เป็นตำราเรียนที่ได้มีการหยิบยกคำพากย์ของเก่า ซึ่งแต่งไว้สำหรับเล่นโขนและเล่นหนังใหญ่ แต่ได้สูญหายไปแล้ว คงเหลือในจินตามณีเพียง ๓ ถึง ๔ บทเท่านั้น

รามเกียรติ์บทละครครั้งกรุงเก่า รามเกียรติ์บทละครนี้จับความตั้งแต่ตอนพระรามประชุมพลจนถึงองค์ศิวสสาร บทละครนี้ไม่เคยตีพิมพ์ออกเผยแพร่ เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับรามเกียรติ์ในรัชกาลที่ ๑ จะเห็นว่ามีความไม่ตรงกันในบางแห่งและบางตอน เข้าใจว่าเป็นรามเกียรติ์ฉบับเชลยศักดิ์ ที่เจ้าของคณะละครคนใดคนหนึ่ง ในสมัยอยุธยาได้ดัดลอกไว้

ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดพระศรีรัตนศาสดาราม (วัดพระแก้ว) เรื่องรามเกียรติ์ ตอนข้ามสมุทร

การละครในสมัยอยุธยาถือว่ามีพัฒนาอย่างสูงยิ่ง โดยฐานะของพระมหากษัตริย์ การเมือง การปกครองในสมัยนั้นก็ใช้ระบอบเทวราชา กล่าวคือพระมหากษัตริย์เป็นเทพอวตารเพื่อมาปกครองไพร่ฟ้า ประชาชนภูริ พระมหากษัตริย์จึงมีฐานะที่สูงส่ง การละคร โขน ดุริยางค์ ดนตรี ถือเป็นเครื่องราชูปโภคของพระมหากษัตริย์ การละครและการดนตรีสมัยนี้จึงมีการพัฒนาอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง จนถึงในปลายสมัยกรุงศรีอยุธยาเสียกรุงครั้งที่ ๒ จึงจบสิ้นการละครในสมัยอยุธยาพร้อมกับการเสียกรุง

สมัยธนบุรี

หลังจากกรุงศรีอยุธยาเสียกรุงให้พม่า สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้ทรงกอบกู้เอกราชและสร้างกรุงธนบุรีขึ้น สมัยนี้เป็นช่วงต่อเนื่องหลังจากที่กรุงศรีอยุธยาเสียกรุงให้แก่พม่า เมื่อ พ.ศ. ๒๓๑๐ บรรดาศิลปินก็ได้กระจัดกระจายไปในที่ต่าง ๆ เพราะผลจากภาวะสงคราม บางส่วนเสียชีวิต บางส่วนถูกกวาดต้อนไปอยู่พม่า ครั้นเมื่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชปราบดาภิเษกขึ้นครองราชย์เมื่อ พ.ศ. ๒๓๑๑ ได้ทรงทำนุบำรุงส่งเสริมการละครขึ้นใหม่ ทรงรวบรวมศิลปินตลอดจนบทละครเก่า ๆ ที่กระจัดกระจายไป ให้เข้ามาอยู่รวมกัน พระองค์ได้ทรงพระราชนิพนธ์บทละครเรื่องรามเกียรติ์ ขึ้นมา ๕ ตอน คือ ตอนหนุมานเกี้ยวนางวานรินทร์ ตอนท้าวมาลีวราช

สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

ว่าความ ตอนทศกัณฐ์ตั้งพิธีทรายกรด ตอนพระลักษมณ์ถูกหอกกบิลพัท และตอนปล่อยม้าอุปการ บทละครหลวงที่ใช้แสดงนอกจากเรื่องรามเกียรติ์ ยังมีเรื่องอิเหนา ที่สืบทอดจากสมัยกรุงศรีอยุธยามีคณะละครหลวงและเอกชนเกิดขึ้นหลายโรง เช่น ละครหลวงวิจิตรณรงค์ ละครไทยหมื่นแสนะภูบาลหมื่นโวหารภริมย์ และยังมีละครเขมรของหลวงพิพิธวาทีกอีกด้วย

❖ สมัยรัตนโกสินทร์

ในสมัยรัตนโกสินทร์ได้รับการสนับสนุนจากพระมหากษัตริย์ในราชวงศ์จักรี สืบเนื่องมาแต่รัชกาลที่ ๑ จนถึงปัจจุบัน การละครในสมัยรัตนโกสินทร์มีความเจริญรุ่งเรืองอย่างสูงสุดในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น มีการแสดงละครตามแบบเดิม ไม่ว่าจะเป็น ละครชาตรี ละครนอก ละครใน และโขน ก็ยังอาศัยแบบแผนที่สืบเนื่องตั้งแต่สมัยอยุธยา และกำเริบการแสดงขึ้นใหม่อีกหลายอย่าง เช่น ละครพันทาง ละครดึกดำบรรพ์ ละครพูด ละครร้อง ละครพูดสลับลำ

รัชกาลที่ ๑ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

สมัยรัชกาลที่ ๑

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รวบรวมตำราฟ้อนรำ และเขียนภาพทำรำแม่บทบันทึกไว้เป็นหลักฐาน มีการพัฒนารูปแบบของโขนที่มีมาแต่เดิมให้เป็นรูปแบบของละครใน ในสมัยนี้มีการแสดงที่มีการปรับปรุงขึ้น เช่น ระบายสีบทที่มีมาแต่สมัยสุโขทัย ที่เกิดขึ้นใหม่ได้แก่ เมฆalarามสูตรในบทพระราชนิพนธ์รามเกียรติ์

รัชกาลที่ ๒ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

สมัยรัชกาลที่ ๒

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เป็นยุคทองของนาฏศิลป์ไทย เนื่องจากพระมหากษัตริย์โปรดการละคร ในสมัยนี้ทำรำมีความงดงามตามแบบแผนอย่างราชสำนัก มีการฝึกหัดโขน ละครใน ละครนอก โดยให้ผู้หญิงฝึกหัดละครนอกของหลวงและมีการปรับปรุงรูปแบบการแต่งกายยืนเครื่องให้เป็นอย่างละครใน

รัชกาลที่ ๓ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

สมัยรัชกาลที่ ๓

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกเลิกละครของหลวง ทำให้นาฏศิลป์ไทยเป็นที่นิยมแพร่หลายในหมู่ประชาชนและเกิดการแสดงของเอกชนขึ้นหลายคณะ ศิลปินที่มีความสามารถสืบทอดการแสดงนาฏศิลป์ไทยที่เป็นแบบแผนกันต่อมา

รัชกาลที่ ๔ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

สมัยรัชกาลที่ ๔

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีละครรำผู้หญิงในราชสำนักตามเดิมและให้เอกชนมีการแสดงละครทั้งผู้หญิงและผู้ชาย ในสมัยนี้บรมครูทางด้านนาฏศิลป์ได้ชำระพิธีการไหว้ครู โขน ละคร ทูลเกล้าฯ ถวายตราไว้เป็นฉบับหลวงและมีการแสดงเบิกโรง เช่น รำปะเลง ที่มีมาแต่สมัยเก่า และรำฉุยฉายกิ่งไม้เงินทอง ที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งภาษีมหรสพเป็นครั้งแรกเรียกว่า ภาษาโขนละคร

รำปะเลง
ที่มา : วิพิธทัศนา

รำฉุยฉาย
กิ่งไม้เงินทอง

๔

รัชกาลที่ ๕ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

สมัยรัชกาลที่ ๕

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในสมัยนี้มีทั้งปรับปรุงและพัฒนานาฏศิลป์ไทยเพื่อให้ทันสมัย มีการพัฒนาละครรูปแบบใหม่ เช่น ละครดึกดำบรรพ์ (ตัวละครร้องเอง รำเอง อย่างละครโอเปร่าของฝรั่ง) ละครพื้นทาง (เพลงและการแต่งกายตามเชื้อชาติ) ละครเสภา (ดำเนินเรื่องด้วยการขับเสภา) และกำหนดนาฏศิลป์เป็นพระบำราทรกอยู่ละคร เรื่องต่าง ๆ เช่น ระเบิดนางฟ้าในเรื่อง กรุงพณชมทวีป ระเบิดนางบุษบาชมศาล ในเรื่องอิเหนา ระเบิดไถ่บทยละครพื้นทาง เรื่องพระลอ ละครพูดเป็นละครแบบหนึ่ง ซึ่งเกิดขึ้นในสมัยนี้ ได้รับอิทธิพลมาจากยุโรป ตัวละครพูดบทของตนในการดำเนินเรื่อง อาจพูดเป็นถ้อยคำธรรมดา คำกลอน คำฉันท์ มีการจัดฉาก และแต่งกายตามสมัยที่ปรากฏ ละครพูดนี้นิยมแสดงมากขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๖

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ ทรงแสดงละครพูด

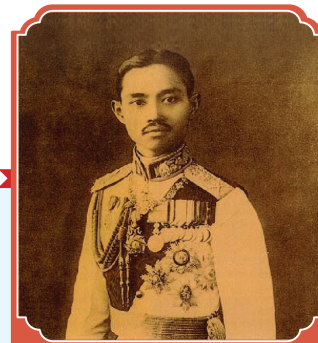
รัชกาลที่ ๖ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

สมัยรัชกาลที่ ๖

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ศิลปะด้านนาฏศิลป์มีความเจริญรุ่งเรืองมาก ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งกรมมหรสพขึ้น มีการทำนุบำรุงศิลปะด้านโขน ละคร และดนตรี ปี่พาทย์ ทำให้นาฏศิลป์มีการฝึกหัดอย่างมีระเบียบแบบแผน และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งโรงเรียนฝึกหัดนาฏศิลป์ในกรมมหรสพ นอกจากนี้ ยังได้มีการปรับเปลี่ยนวิธีการแสดงโขนเป็นละคร ดึกดำบรรพ์เรื่องรามเกียรติ์ และได้เกิดโขน บรรดาศักดิ์ที่มหาดเล็กแสดงคู่กับโขนเชลยศักดิ์ ที่เอกชนแสดง และพระองค์โปรดในการแสดงละครพูดรูปแบบต่าง ๆ จนเป็นยุคทองของละครพูด

๕

รัชกาลที่ ๖ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

สมัยรัชกาลที่ ๗

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการจัดตั้งกรมศิลปากรขึ้นแทนกรมมหรสพที่ถูกยุบไป ทำให้ ศิลปะโขน ละคร ระบำ รำ ฟ้อน ยังคงปรากฏอยู่ เพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาสืบไป

วิทยาลัยนาฏศิลป์

ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม

รัชกาลที่ ๘ พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร

สมัยรัชกาลที่ ๘

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร หลวงวิจิตรวาทการ อธิบดีกรมศิลปากร ได้ก่อตั้งโรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์ขึ้น เพื่อป้องกันมิให้ศิลปะด้านนาฏศิลป์สูญหาย ในสมัยนี้ได้เกิดละครหลวงวิจิตรวาทการ ซึ่งเป็นละครปลูกใจให้รักชาติและเป็นการสร้างแรงจูงใจให้คนไทยหันมาสนใจนาฏศิลป์ไทย และมีการตั้งโรงเรียนนาฏศิลป์ (ปัจจุบันคือ วิทยาลัยนาฏศิลป์) แทนโรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์ ซึ่งถูกทำลายตอนสงครามโลกครั้งที่ ๒ เพื่อเป็นสถานศึกษานาฏศิลป์และดุริยางคศิลป์ ของทางราชการ ทั้งยังเป็นการทำนุบำรุง เผยแพร่ นาฏศิลป์ไทยให้เป็นที่รู้จักชื่นชมและยกย่อง ของนานาชาติไทย

๑๐

๙

รัชกาลที่ ๙ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

สมัยรัชกาลที่ ๙

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร นาฏศิลป์การละครเพื่อนำได้อยู่ในความรับผิดชอบของรัฐบาล มีการส่งเสริมให้ผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ไทยคิดประดิษฐ์ทำรำระบำชุดใหม่ ได้แก่ ระบำสร้างสรรค์ต่าง ๆ ที่กรมศิลปากรได้ประดิษฐ์ขึ้น เช่น ระบำกรับ ระบำชาวนา และมีระบำชุดพิเศษที่จัดแสดงในโอกาสสำคัญการต้อนรับชาวต่างชาติ เช่น ระบำมิตรไมตรีญี่ปุ่น-ไทย ระบำจีน-ไทยไมตรี

ปัจจุบันมีการนำนาฏศิลป์ต่างชาติมาปรับใช้ในการประดิษฐ์ทำรำ รูปแบบของการแสดงมีการนำเทคนิคแสง สี เสียงเข้ามาเป็นองค์ประกอบการแสดงชุดต่าง ๆ มีการปรับปรุงลักษณะทำรำให้เหมาะสมกับฉาก เวทีการแสดงมีการติดตั้งอุปกรณ์ที่ทันสมัยทั้งระบบไฟ ม่าน ฉาก แสงที่ควบคุมด้วยระบบคอมพิวเตอร์ มีระบบเสียงที่สมบูรณ์ มีเครื่องฉายภาพยนตร์ประกอบการแสดง และเผยแพร่ศิลปกรรมทุกสาขานาฏศิลป์ และสร้างนักวิชาการ นักวิจัยในระดับสูง โดยมีการเปิดสอนนาฏศิลป์ไทยในระดับอุดมศึกษาทั่วประเทศ และวิชานาฏศิลป์ไทยถูกบรรจุอยู่ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย

* พระนามเดิม พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลศรีนครินทรวิโรฒ มหิตราธิบายราชวรางกูร กิติสิริสมบูรณอดุลยเดช สยามินทราธิเบศรราชวโรดม บรมนาถบพิตร พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว

๑๐

รัชกาลที่ ๑๐ พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลศรีนครินทรวิโรฒราชวรางกูร พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว

สมัยรัชกาลที่ ๑๐

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลศรีนครินทรวิโรฒราชวรางกูร พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว* ศิลปวัฒนธรรมได้รับการทำนุบำรุงและสนับสนุนอย่างเต็มที่โดยเฉพาะนาฏศิลป์และการละครไทย มีการส่งเสริมการจัดการแสดงโขน ศิลปราชย์อย่างต่อเนื่อง ใน พ.ศ. ๒๕๖๑ องค์การยูเนสโกได้ประกาศขึ้นทะเบียนโขนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ และใน พ.ศ. ๒๕๖๔ โขนรา ซึ่งเป็นศิลปะการแสดงพื้นเมืองของภาคใต้ ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้จากองค์การยูเนสโกเช่นกัน

๑๑

กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ที่ ๑

คำชี้แจง : ให้นักเรียนวิเคราะห์และบรรยายความหมายของข้อความในหลักศิลาจารึกว่า “ตบังก่ล่อง ด้วยเสียงพาดเสียงพิน เสียงเลื้อน เสียงขับ ใครจักมักเล่น เล่น ใครจักมักหัว หัว ใครจักมักเลื้อน เลื้อน” แล้วอภิปรายแลกเปลี่ยนกับเพื่อนในชั้นเรียน

๒. บุคคลสำคัญในวงการนาฏศิลป์และการละครไทย

เจ้ากรับ

เจ้ากรับเกิดในสมัยรัชกาลที่ ๑ ประมาณ พ.ศ. ๒๓๔๔ เป็นบุตรของนายอินกับนางกู มีอาชีพพายเรือขายขนม บ้านอยู่หลังวัดระฆังโฆสิตาราม เจ้ากรับเริ่มฝึกหัดละครกับนายทองอยู่ ครูละครผู้มีชื่อเสียงในสมัยรัชกาลที่ ๒ และได้ฝึกหัดละครนอกกับครูบุญยัง นายโรงละครนอก ซึ่งเมื่อครูบุญยังถึงแก่กรรม เจ้ากรับจึงได้รับเป็นนายโรงแทน และได้รับลูกศิษย์เข้ามาฝึกหัดเป็นจำนวนมาก จนกลายเป็นคณะละครโรงใหญ่ กิจการละครเจริญก้าวหน้า เจ้ากรับถึงแก่กรรมเมื่อ พ.ศ. ๒๔๐๔ สิริอายุรวมได้ ๖๑ ปี

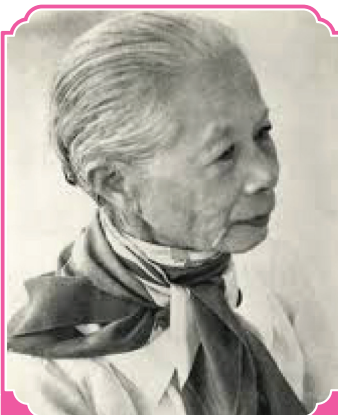
เจ้ากรับ

ผลงาน

- สมัยรัชกาลที่ ๒ เป็นผู้ช่วยถวายงานเจ้าฟ้ากรมหลวงพิทักษ์มนตรี ขณะทรงคิดกระบวนทำรำหน้าพระฉายานใหญ่ ก่อนนำไปถวายพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย
- สมัยรัชกาลที่ ๓ ถวายตัวเป็นข้าในพระบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นอัปสรสุดาเทพ และสมเด็จพระนางเจ้าโสมนัสวัฒนาวดี เพื่อช่วยฝึกหัดละครเด็กหญิงในพระบรมมหาราชวัง
- ได้รับอาสาพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ จัดละครเป็นมหรสพเฉลิมฉลองการชดชดลองผดุงกรุงเกษมสำเร็จ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๙๗ มีการจัดตั้งโรงแสดงถึง ๗ โรงในระยทางตั้งแต่ปากคลองจนถึงปลายคลอง
- ริเริ่มที่จะนำผู้หญิงมาเล่นละครผสมโรงกับตัวละครผู้ชาย (แต่เดิมการแสดงละครนอกใช้ผู้ชายแสดงล้วน)

❖ นางศุภลักษณ์ ภัทรนาวิก (หม่อมต่วน)

นางศุภลักษณ์ ภัทรนาวิก นามเดิมว่า ต่วน เป็นบุตรของนายกลั่นกับนางลำไย ภัทรนาวิก เกิดวันพฤหัสบดีที่ ๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๒๖ เข้ารับการฝึกหัดเป็นตัวนางกับมารดาพระยาวิชิตชลธาร (หม่อมหลวงเวศร์ ภูณฺธร) และได้รับคัดเลือกให้ฝึกหัดและแสดงละครดึกดำบรรพ์ที่วังบ้านหม้อ จากนั้นรับราชการกรมโขนหลวงและโรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์ กรมศิลปากร ตามลำดับ หม่อมต่วนหรือหม่อมครูเป็นที่รักและนับถือของเหล่านักเรียนนาฏศิลป์ได้ถึงแก่กรรมด้วยโรคชราเมื่อวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๐ สิริอายุได้ ๗๓ ปี

นางศุภลักษณ์ ภัทรนาวิก

ผลงาน

- ครูผู้ฝึกหัดละครดึกดำบรรพ์ของวังบ้านหม้อ
- รับบทตัวละครที่มีชื่อเสียงคือ ตัวนางยุบล (ค่อม) ในเรื่องอิเหนา ตอนตัดดอกไม้ฉายกริช
- ครูผู้ฝึกหัดละครดึกดำบรรพ์และละครหลวงในกระทรวงวัง
- เป็นครูฝึกหัดนักเรียนและคิดค้นประดิษฐ์ท่ารำ ระบำชุดต่าง ๆ ทำราวมาตรฐาน ทำตัวนาง

❖ คุณหญิงอนิทยา อาชูปุต

คุณหญิงอนิทยา อาชูปุต

คุณหญิงอนิทยา อาชูปุต นามเดิมว่า เสี่ยม นาวีเสถียร เกิดเมื่อ ๒๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๔๘ เป็นธิดาของเสวกโทพระยานาวีวราสา (ยีน นาวีเสถียร) มีความสนใจและศึกษาด้านนาฏศิลป์ไทยมาตั้งแต่เด็ก ต่อมาได้ศึกษานาฏศิลป์ชั้นสูงกับท้าวศรีสุนทรนาฏ (หม่อมแก้ว พนมวัน ณ อยุธยา) พระยานัฏกานูรักษ์ (ทองดี สุวรรณภารต) คุณหญิงเทศ นัฏกานูรักษ์ และหลวงวิลาศวงาม ต่อมาได้เข้าเป็นข้าราชการฝ่ายในของพระนางเจ้าสุวัทนา พระวรราชเทวี คุณหญิงอนิทยา อาชูปุต ถึงแก่กรรมด้วยอาการหัวใจวาย เมื่อวันที่ ๑๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๐๗ สิริอายุได้ ๕๙ ปี

ผลงาน

- ร่วมแสดงละครหลวงในงานพระราชพิธีต่าง ๆ เช่น แสดงเป็นพระลักษมณ์ในเรื่องรามเกียรติ์
- ได้รับคัดเลือกเป็นนางแบบท่ารำต่าง ๆ เพื่อจัดทำเป็นภาพประกอบตำราฟ้อนรำ
- ร่วมแสดงภาพยนตร์สำคัญในงานกำกับของชาวอเมริกัน
- แสดงบทละครพระราชพิธีในรัชกาลที่ ๖ ทางสถานีโทรทัศน์หลายครั้ง

นอกจากบุคคลสำคัญในอดีตที่กล่าวมาแล้ว ในวงการนาฏศิลป์และการละครของไทยยังมีบุคคลสำคัญอีกจำนวนมากที่ไม่ได้กล่าวถึงในที่นี้ และบุคคลสำคัญที่ควรจะต้องกล่าวถึงไว้เพื่อเชิดชูพระคุณที่มีต่อการนาฏศิลป์ เช่น ท่านผู้หญิงแผ้ว สนิทวงศ์เสนี, นางสาวนิตยา จามรมาน, นายเสรี หวังในธรรม, นางสาววรรณิ ชลานุเคราะห์, นางลมุล ยมะคุปต์, นางเฉลย สุขะวณิช

ท่านผู้หญิงแผ้ว สนิทวงศ์เสนี

นายเสรี หวังในธรรม

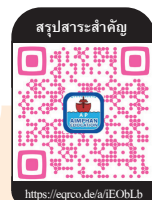
กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ที่ ๒

คำชี้แจง : ให้นักเรียนสืบค้นประวัติบุคคลสำคัญในวงการนาฏศิลป์ที่นักเรียนคิดว่ามี ความสำคัญและเป็นที่น่าสนใจ พร้อมทั้งจัดทำสื่อให้ความรู้แบบใดก็ได้ เช่น วิดีโอหรือ สไลด์นำเสนอ โดยมีหัวข้อหลักคือ ประวัติส่วนตัวและผลงาน

สรุปสาระสำคัญ

วิวัฒนาการของนาฏศิลป์และการละครไทย

นาฏศิลป์และการละครไทยในสมัยต่าง ๆ

สมัยสุโขทัย

มีหลักฐานเกี่ยวกับนาฏศิลป์และการละครในศิลาจารึก และสันนิษฐานว่ามีการรับวัฒนธรรมส่วนหนึ่งด้านการฟ้อนรำมาจากอินเดีย

สมัยอยุธยา

นาฏศิลป์และการละครมีระเบียบแบบแผน มีละครเกิดขึ้น ได้แก่ ละครชาตรี ละครนอก ละครใน และโขน

สมัยกรุงธนบุรี

มีการรวบรวมศิลปินและบทละครเก่าในสมัยอยุธยา มีคณะละครเอกชนเกิดขึ้น

สมัยรัตนโกสินทร์

มีการส่งเสริม สนับสนุนนาฏศิลป์และการละครตลอดมา เกิดละครต่าง ๆ มากมาย และรัฐบาลมีการส่งเสริมการศึกษาด้านนาฏศิลป์ให้แก่เยาวชนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงอุดมศึกษา

บุคคลสำคัญในวงการนาฏศิลป์และการละครไทย

เจ้ากรุง

นางศุภลักษ์ ณ ภัทรนาวิก (หม่อมท่าน)

คุณหญิงอนันตาดา อาทิตย

กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก

(Active Learning)

"นาฏศิลป์แห่งรัตนโกสินทร์"

ขั้นตอนที่ ๑ การกำหนดและเลือกหัวข้อ

นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ ๔ คน คัดเลือกบุคคลสำคัญด้านนาฏศิลป์สมัยรัตนโกสินทร์ ที่มีผลงานโดดเด่นและมีความสำคัญต่อวงการนาฏศิลป์และการละครไทย

ขั้นตอนที่ ๒ การวางแผน

นักเรียนแต่ละกลุ่มสืบค้นประวัติ ผลงาน ของบุคคลสำคัญที่เลือก และวิเคราะห์ อภิปรายร่วมกันถึงความสำคัญต่อวงการนาฏศิลป์และการละครไทย และจัดทำข้อมูล รูปประกอบเพื่อนำไปจัดบอร์ดนิทรรศการ

ขั้นตอนที่ ๓ การปฏิบัติ

นักเรียนแต่ละกลุ่มนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาร่วมกัน จัดทำบอร์ดนิทรรศการให้สวยงาม และง่ายต่อการเข้าถึงข้อมูล

ขั้นตอนที่ ๔ การนำเสนอและประเมินผล

นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอบอร์ดนิทรรศการของกลุ่มตัวเอง โดยครูและเพื่อนร่วมชั้นช่วยกันแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

คำถามพัฒนาทักษะการคิด

๑. หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญข้อใดที่กล่าวถึงศิลปะการแสดงในสมัยสุโขทัย
๒. นาฏศิลป์การละครมีระเบียบแบบแผนและแบบแผนในสมัยใด
๓. ละครชนิดใดมีปรากฏในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์
๔. บุคคลสำคัญในวงการนาฏศิลป์ไทยมีคุณค่าอย่างไรต่อประเทศชาติ
๕. จากการเรียนรู้วิวัฒนาการของนาฏศิลป์และการละครไทย ไทยได้รับอิทธิพลด้านศิลปะและวัฒนธรรมจากชาติใดมากที่สุด